גוף, דימוי ושבר: על אמנות בזמן קריסה

שיחה עם רועי רוזן על הגוף כמרחב פוליטי, על אמנות בצל אלימות, ועל האפשרות לשאת דימוי כשהמציאות עצמה בלתי נסבלת.

מאת רועי רוזן פברואר 12, 2026

روعي روزين، ألسنة مزدوجة، 2025.

[1]

רועי רוזן, *גולגלות בוכות 1, לשונות מפוצלות*2025 ,
באדיבות האמן

רים ג'נאיים: בקעקועי מלחמת עזה הגוף הופך לאתר של זיכרון – אבל לא דרך פעולה ממשית, אלא דרך דימוי של פעולה. מה הניע אותך לבחור דווקא בקעקוע, ובפרט קעקוע מדומה?

רועי רוזן: אם להתחיל בסוף השאלה, אעדכן שאני עובד כעת על פרק שני בסדרה, והפעם מדובר בקעקועים אמיתיים. חשבתי שרק בודדים יהיו מעוניינים להתקעקע, אבל בתוך שעה מפרסום הקול הקורא נענו יותר אנשים ממספר הדימויים שהיו לי, ורובם המוחלט, אגב, נשים. זה מרגש מאוד, הן מבחינת המעבר של האמנות אל הגוף (דרך ידו המחוננת של המקעקע, רועי וקסלר), והן בשל הרצון לשאת באופן פרמננטי דימויים שיש בהם מימד ביקורתי, טורדני, מתנגד.

אבל כן, דימויי החלק הראשון היו קעקועים מדומים שנוצרו באמצעות איפור ועבודת פוטושופ. בימי העבודה על אותו חלק ראשון נראה היה לי בלתי אפשרי שימצאו די אנשים שירצו להתקעקע באמת, אבל היה יתרון בכך שאלה דימויים שאינם מהווים מכשול ממשי עבור המצולמות לשאת את התמונה או הכתובת על עורן ובנשמתן.

[2] low 11 Total Victory Hebrew 2024 2.jpg

[3]

רועי רוזן,*ניצחון מוחלט*2024 ,
באדיבות האמן

ההקשר שלתוכו נוצרות עבודות ההמשך הוא של תערוכה קבוצתית בברלין, בבית תרבויות העולם (Kulturen der Haus der Welt), שדים לגירוש הופכת מזוכיסטית-סאדו סצינה שבו (2010) "צא" הסרט שם יוצג .גלובליים בפשיזמים העוסקת פוליטי, כאשר האישה שסופגת את הכאב מגיבה אליו בפליטת ציטוטים של אביגדור ליברמן, אז סמל לאידיאולוגיה ימנית קיצונית." כמו כן יוצג הסרט הלילה של ולדימיר (2011-2014), שבו חפצים מונפשים מענים ורוצחים את ולדימיר פוטין, ובתוך כך נבחנת הפשיזציה של רוסיה (אם לתאר זאת באופן מאוד לקוני). לצד העבודות הישנות יוצג מקבץ שמשלב בין הקעקועים האמיתיים והמדומים באופן שאני מקווה שיהיה בו עוד מימד של חוסר יציבות וחוסר וודאות.

לגבי יצירת הסדרה כולה ושאלתך על הקעקוע כאמצעי תיווך: זמן קצר לפני שהתחלתי לעבוד על הקעקועים חשבתי שיהיה בלתי אפשרי עבורי להגיב אמנותית על אירועי הזוועה שהחלו בטבח השבעה באוקטובר, ונמשכו בפשעי מלחמה, החרבה שיטתית של ערים, הרעבה המונית, וברצח עם, אבל בה בעת הרגשתי שאי אפשר שלא – כמו משהו שאי אפשר לבלוע ואי אפשר להקיא. חשתי אי נוחות גדולה ביחס לתגובות ישראליות אמנותיות, במיוחד בחודשים הראשונים לאחר השבעה באוקטובר. אלה ביטאו כאב והלם אמיתיים לנוכח טבח נורא וחסר תקדים. אבל נדמה היה שפרספקטיבת הקורבן היתה מוחלטת, ללא ביטוי או הרהור על האלימות הישראלית (שלא לדבר על ההיסטוריה שלה בזיקה לאירועי ההווה). במלים אחרות, אני לא מטיל ספק ברגשות שבוטאו: מלנכוליה, אבל, חרדה, אין אונים. אבל הצגת האני (הפרטי והקולקטיבי) כקורבן מוחלט כרוכה בהימנעות מדיווח על היותו מבצע, על אחריותו כחלק מקולקטיב לזוועות – ואפשר היה לדעת כבר למחרת השבעה באוקטובר שהתגובה הישראלית עתידה להיות ברוטלית (אם כי אני, לפחות, לא דמיינתי שהיא תגיע למימדים האיומים שהיא הגיעה אליהם).
תחושת הקורבנות הנצחית כוללת גם הדהוד תועלתני של הקשר התמידי לשואה, שרבים (כולל אני) הצביעו עליו לאורך השנים.
לאחרונה, בהקשר לייצוג העצמי של ישראל לאחר ה-7 באוקטובר, נעמי קליין עשתה זאת במאמר ב"גרדיאן" (מאמר שבמובן מסוים מהדהד בהקשר של שיחה זו, לווה בתצלום של קעקוע אבל: יד שהתאריך 7.10.2023 חרוט עליה, המזכיר את המספרים המקועקעים של האסירים באושוויץ).1

הסדרה נולדה בהבלחה רגעית, בשיחת זום עם שני אוצרים וידידים: יקטרינה דיוגוט ודייויד ריף, מפסטיבל סטיירישר-הרבסט בגראץ, אוסטריה. דיברנו על האפשרות להציג עבודות ישנות בתערוכה שעניינה אימת-המולדת (Patriae horror), ואחת מאלו שהועלו היתה עבודת קעקוע מימי מבצע "עופרת יצוקה", תקיפת צה"ל בעזה בחנוכה 2008, שמימדי ההרג שלה היו חסרי תקדים נכון לאותם ימים: כ-1300 פלסטינים הרוגים, תחת שם שנלקח משיר ילדים לימי החג ("דודי קנה סביבון לי / סביבון מעופרת יצוקה").

הדימוי ההוא הכליא ארון מתים ומגן דוד ובתוכו שלד של ספק אדם, ספק מיקי מאוס, עם הכיתוב "מעבר לאשמה" שנגזר מספרו של ז'אן אמרי, וציון השנים 1948-2008 (יובל הששים לשנת הנכבה ומלחמת העצמאות הישראלית היתה גם סיבת הזמנת העבודה באותו הזמן, לגיליון "חגיגי" של מדור התרבות של עיתון "הארץ"). האוצרים היקשו שהכיתוב הוא

בעברית, ושנת 2008 תבלבל גם היא, ועלה הרעיון לייצר מעין עידכון לעבודה הישנה. עדכון כזה אכן נוצר, אבל מכאן היתה הדרך קצרה למחשבה על צבר של דימויים ומקטעי טקסט שיופיעו על עורם של אנשים שונים, ויהוו מעין נוף-גוף פרגמנטרי ואינטימי שיהווה בה בעת כרוניקה לא סדורה, משובשת, של השתלשלות הזוועות, וגם של הרטוריקה שמתלווה אליהן.

[4] low 08 Military Historical Poem Hebrew 2024.jpg

[5]
רועי רוזן,*הסביבון הנורא-פואמה צבאית היסטורית*2024 ,

באדיבות האמן

[6] low Help is Coming Hebrew 2025.jpg

[7]

רועי רוזן,*עזרה בדרך*2025 ,
באדיבות האמן

ר.ג: המעבר מקעקועים מדומים לממשיים מסמן שינוי בעוצמת המחויבות - לא רק מצדך כיוצר, אלא גם מצד המשתתפות. איך אתה מבין את המוכנות הזו של נשים לשאת על גופן דימויים שמגלמים לא רק זיכרון אלא גם התנגדות, לעיתים זרה או מאיימת על הקונצנזוס? האם אתה רואה בזה ביטוי לשינוי פוליטי רחב יותר, או שזה עדיין מעשה יוצא דופן של יחידים? בנוסף, מעניין אותי לשאול על המתח שאתה מעלה בין ייצוג לבין פעולה - בין דימוי של מחאה לבין גוף שממש נושא אותה. האם אתה חושב שעדיין יש מקום לפעולה אסתטית כדימוי, כשהמציאות כל כך קיצונית, או שהאמנות מוכרחה כיום להגיע לגבול המעשה, אולי אפילו לעבור אותו?

ר.ר:עם כל הרצון, קשה לי לראות בנכונותם של בודדים להתקעקע ביטוי לשינוי פוליטי רחב. היה מרגש ומעודד להיות בחברת הנשים שבחרו להתקעקע, ובאמת, לפחות לרגע גם תחושה של סימון של הזדהות עם קהילה של סירוב. אבל מדובר בקבוצת מיעוט ובהווה שבו פשעי מלחמה מחרידים ממשיכים להתבצע מידי יום, ועמדות ברבריות שמגבות אותם וקוראות באופן מפורש להשמדה נהיו לנורמה. התקווה הכרחית בה במידה שקשה לאחוז בה.

אני חווה את שתי הבעיות האלה דרך סתירה עצמית, כפילות ונזילות. אני מרגיש כפוי לגעת בפוליטי, ובה בעת לא רוצה להעלות על הדעת מצב שבו ניתן לאמנות ציווי לעשות כך או אחרת, ונמנע ממנה אופק של סירוב לתפקד כיאות, זליגה הצידה, התעקשות על יופי, וכולי. המתח הזה אינו עניין סופיסטי, אלא מהותי ומציק.
ואני חווה אותו גם כצרכן: אני מכיר תודה על רגעים של עונג וקסם, צחוק ושחרור שאמנות עשויה לספק, ובאותה מידה אני מרגיש לפעמים שאני מתפלץ מהיעדרו של הפוליטי (או מהפיכתו לתת-קרקעי, קלוש, עמום, או שטוח). השניות הזו עוד יותר מסוכסכת ופעילה כלפי פנים מאשר כלפי חוץ. אישית, המודל שאני מציג (אם בכלל יש כזה) הוא של ההנכחה של הפוליטי כשהוא בוקע מתוך מה שכביכול לא שייך לו, וממשיך להתקיים: האסתטי, ההומוריסטי, הפנטזמגורי, הגופני. אבל זו לא עמדה נוחה, יש לה שפע של נקודות תורפה, ובכלל – אני לא מרגיש שאני יכול או זכאי לנסח דרך לאמנים אחרים.

גם את ההגעה מ״דימוי״ ל״מעשה״ אני לא חווה כהגעה לתשובה יציבה, אלא כמעשה מעורער ומבלבל: תוצר של תהליך ונסיבות. אבהיר שוב: להתקעקעות הממשית היתה עוצמה שנעדרה מהקעקועים המדומים, במידה רבה בגלל ההפיכה של היצירה למחוייבות של קבוצה, ולידיעה שהמחוייבות הזו היא ממשית ובלתי-הפיכה – אבל אין בכך כדי לקעקע את האמונה בכוח של המדומיין והמפונטז, הלא ממשי – להציע מימדים של רדיקליות והתנגדות. צפיתי לאחרונה בסדרה ״חזרה גנרלית״ של הקומיקאי נייתן פילדר, ויש שם רגע שבו הוא פולט תוך שיחה: ״אני חושב שכנות מוערכת יתר על המידה.״ זה

משפט נפלא בדיוק משום שכולנו יודעים כמה כנות חשובה לנו, אבל לעמדה של הנוכל, מי שמערער במכוון את מושגי הכנות הישירים, יש נתיבים חיוניים וייחודיים לאמת והיא גם חושפת באופן דיאלקטי וביקורתי את מה שמתכנה ״כנות״ ככסות שמסתירה רובדים של אמת. במלים אחרות, פילדר, כמו אמנים מטרידים אחרים, מפעיל גם הוא מתח פעיל וסתירה עצמית.

ר.ג:בעבודותיך מופיעים דימויים רוויים במטען סימבולי, כמו הדימוי של שורת גוויות תחת כיסא חוף, שוויתרת על העברתו אל הגוף מתוך הקושי לשאתו. מנקודת מבט אמנותית ופילוסופית "דלזיאנית", האם אתה סבור שיש גבול לייצוג של אלימות, לא כהגבלה מוסרית חיצונית, אלא כמתח פנימי בין האסתטי לבין סף הסיבולת הגופנית? האם הגוף, בעקבות דלז, הוא בעיניך "משטח רישום" פעיל של הדימוי, לא רק נשא שלו? והאם לדעתך ייצוג של אלימות על גוף עשוי להפוך לא רק לאקט של זהות אלא ליצירה של מציאות בפני עצמה?

ר.ר: הדימוי שאת מתארת התייחס להזיה של דונלד טראמפ על ריביירה בעזה, אפרופו כלכלות מלחמה. הדימוי הזה המשיך שורה של דימויים של נוף שמשתרע מתחת לאדמה, גופה אחת נחשפה מתחת לאדמה, או משהו שלא ניתן לראות, ואילו כאן, המשוואה הייתה רצח המונים בעבור אתר נופש, והקרקע (שגם היא גלי מים) חושפת רשת של קברים. התמונה גם מחרידה וגם גדולה מדי מכדי שתתממש כקעקוע.

בפרק הראשון היו כמה עבודות עקרוניות מבחינתי שגם הן בלתי-אפשריות כקעקוע אמיתי. אני חושב למשל על ״הסביבון הנורא, פואמה צבאית היסטורית״, שיר שכל מילותיו הן שמות מבצעי התקיפה של צה״ל בעזה במאה הנוכחית, בסדרם הכרונולוגי. זו עבודה שבה ההנכחה של הפרוורטיות הלשונית הקונקרטית של הצבא נראית לי חיונית. בפרק הראשון נכללו גם שני דימויי בעירה שנהיים לקעקוע דמוי שרוול של אש ועשן שחובק את הזרוע, וקשה לדמיין שמישהי תחקוק על עורה: עירוי בוער, וספר בוער.

עוד דימויים שהתבררו כבלתי-ישימים הם שתי ווריאציות על סמל הכותפת של חטיבת גולני, כשבאחד העץ האיקוני נהייה גולגולת שהיא גם פטריית-עשן, ובשני הוא נקבר כששורשיו כלפי מעלה. שני הדימויים האלה מגיבים לאירוע ההרג והקבורה של 15 פרמדיקים בירי מטווח קרוב, ב' 23.3.2025 על ידי חיילי החטיבה. במקרה הזה, הסמל הצבאי היה קשה עבור המתקעקעות הפוטנציאליות מכדי לשאת אותו על הגוף.

במלים אחרות, המתח הדומיננטי אינו בדיוק תוצר של שאלה פילוסופית כללית, או של יחס בין סף סיבולת לעמדה אסתטית, אלא מתח דיאלוגי, שנובע מכך שאם הדימוי משול לקול שמביע זהות וכוונה, הקול הזה שייך לכל הפחות לשניים: האמן ומי שהדימוי חקוק על עורה. זה גם הבדל גדול בין הפרק הראשון, של הקעקועים המדומים, לבין השני.
בראשון, היו מתקעקעות (אחת מהן פלסטינית), שביקשו לשמור על אנונימיות (במובן זה, גם לשמר מרחק בין העמדה שלהן לעמדת-האמן). זה כמובן לא אפשרי כשהעור נושא דימוי פרמננטי.

המחשבה שהצעת בעקבות דלז על ההווה המתמשך, הפעיל והדינמי של הגוף, מעבר להיות בעלת העור נשאית, היא מחשבה יפה בעיני, ומאירה פן מהותי של הקעקוע כמשהו שהוא בה בעת ביטוי נחרץ של רגע מסוים בזמן הפרטי וההיסטורי, ועתיד להשתנות ככל שהגוף, הזהות, וגם העולם שמסביב מתחוללים. אבל זו מחשבה שאני מאמץ בשמחה ממך, לא משהו שהניע אותי בתהליך העבודה.

ר.ג: לאורך כל העבודות שלך ניכר עיסוק עמוק לא רק בגבולות האסתטיקה, אלא גם בגבולות הייצוג וביחסים בין שליטה, גוף וסובייקטיביות. אם נרחיב מעט את המבט - לא רק אל הקעקוע כפרקטיקה, אלא אל הגוף כזירת מאבק, תודעה וזיכרון - האם אתה רואה ביצירה האמנותית היום סוג של קרב הישרדות תרבותי? כלומר, האם המעשה האמנותי, דווקא כשהוא נוגע באימה ובשפה של פשיזם, מסוגל לשמר סדק - לא רק בהתבוננות הפוליטית, אלא באפשרות להיות אנושי, או שכמו שהעולם נראה היום, גם האמנות נידונה להידחק אל מקומות של חסר אונים ודימוי בלבד?

[8] low 06 safe Zone Hebrew.jpg

[9]

רועי רוזן,*אזור מוגן*2024 ,
באדיבות האמן

[10] Roee Rosen, Field of Yemen, 2024.

[11]

רועי רוזן,*שדה תימן*2024 ,
באדיבות האמן

ר.ר:זה נכון שבעבודות שלי לאורך השנים הגוף ואירועי-גוף (תשוקה, עינוי, תעוקה, הפרשה) נחווים, בדיוק כפי שאמרת – כזירת מאבק. זו למשל, ההצעה בבסיס עבודה כמו "חיה ומות כאווה בראון" (שמבקשת מהצופה לאייש את הגוף שייחווה אינטימיות עם היטלר) או ברמת הכותרת של ספר הזימה של ז'וסטין פראנק, "זיעה מתוקה", זימה של הפרשה וריח – אבל כזו שבאה חשבון עם זירות כגון מיסטיקה יהודית, האידיאולוגיה של הליברטיניות, ציונות, סוריאליזם.

אני מהסס לענות על השאלה הזו, גם בגלל שאני לא רואה באמנות דבר אחד, אלא מגוון לא קוהרנטי של אפשרויות ועמדות, ובעיקר בגלל שאני לא מרגיש שיש לי תשובות. אם אסיר את ה' הידיעה מהמילה "אמנות" ואחשוב ברמה אישית, נדמה לי שתמיד, וביתר שאת כיום, עצם ההישרדות שלנו לנוכח הזוועה מחייבת פיצולים (הנה חוזר צילם של דלז וגואטארי). ברור שכאשר עם הקפה של הבוקר החדשות הן ההרג השיטתי של פלסטינים מורעבים בתור למזון, ולנוכח מימדים בל ישוערו של הרס, רוע, שלילת האחר, מחיקה היסטורית ופיזית, לנוכח כל זה אקט אסתטי מרגיש זערורי, לא רלוונטי ולעתים קרובות כלל לא אפשרי. אולי חייבים להגר מכאן כדי לחזור לייצר, למשל, קומדיות רומנטיות או סתם ציורי נוף. הסדרת הנשימה, הידיעה שיש מקום לעונג קטן, אם הוא זמין, מגע אנושי, כל אלה נהיים הישרדותיים, וכך גם האחיזה ברובד המופרך והאינפנטילי, אבל גם כל-כך אמיתי – שמזהה אופק יקר-מציאות של שחרור ושל אנושיות במעשה האסתטי.

אבל אני רוצה, לפחות בשלב המאוחר הזה של השיחה, להחזיר את השאלה אליך: איך את רואה את המעשה של האמנות, וגם השירה, השיחה, העריכה: הפרקטיקות היצרתיות שלך לנוכח זוועות המלחמה ורצח ההמונים?

[12] Roee Rosen, Landscape with a bed, 2024.

[13]

רועי רוזן,*נוף עם מיטה*2024 ,
באדיבות האמן

[14] Roee Rosen, Listening, 2024.

[15]

רועי רוזן,*האזנה*2025 ,
באדיבות האמן

ר.ג:תודה על השאלה, רועי, ועל התשובה שלך. נדמה לי שבימים האלה, כשכל מילה מרגישה קטנה מדי מול האימה, וכל מחווה נדמית כאנכרוניסטית או כנועה, דווקא הפעולה האמנותית שורדת כאחת הד האחרונות לאחוז באפשרות של אנושיות. אני כותבת גם כשאין לי מה לומר. לא כתגובה, אלא כצורך גופני. כאב ששוקע במילים רק כדי לא להתפרק. בתוך המרחב הזה, גם שירה היא לא "תוכן" אלא צורת קיום.
כך, בשעות שבהן המציאות נדמית כסדק פעור שאין לו הד, אני כותבת:

מתה כאן מות של משוררת פלסטינית,
שבה וחיה כמשוררת פלסטינית.
לאט-אכזרית כלפי עצמה-
הופכת לשיר סופי שעבר דרך האין פעמיים.

והשיר הזה, בעיניי, לא מנסה לייצג. הוא לא סמל ולא תיעוד. הוא עצמו פעולה גופנית, פוליטית, מיסטית כמעט של הישרדות מתוך קריסה. וכמו שכתבת, בין הדימוי לבין המעשה אין בהכרח הכרעה. לפעמים עצם השהות במתח היא הפעולה עצמה. העובדה שוויתרת על קעקוע מסוים לא נראית לי כהיסוס, אלא כהכרה בגוף כעד – לא כמשטח, אלא כנשא של כאב, של זיכרון, של שפה שאין לה תרגום. ואולי כאן נפגשות דרכינו: במחשבה שהרגע האמנותי איננו פרשנות על העולם, אלא מקום שבו הוא ננשף מחדש.

ר.ר:יש בשיר המרגש הזה תנועה של מעין-נשימה, התכווצות והתרחבות של המתה השבה-לחיות, ובה בעת יש גם מתח בין כאן ושם: המוות ״כאן״, כלומר בישראל, של המשוררת הפלסטינית בעלת האזרחות הישראלית, לבין מותה של משוררת פלסטינית ״שם״ (וכל זה עובר דרך ה״אין פעמיים״). דיברתי קצת בתחילת השיחה על תגובות אמנותיות ואנושיות שונות בקרב הקהילה הישראלית-יהודית, ואני סקרן לשמוע ממך, אם אפשר, על הפרובלמטיקה ועל האופי והחוויה של היחס בין פלסטינית שהינה אזרחית מדינת ישראל, לבין הפלסטינים בעזה ובשטחים בתוך ההווה המתמשך הזה, על היחס הזה שבין שייכות ונבדלות.

ר.ג: תודה על הקריאה המדויקת כל כך של השיר ועל ההזמנה להמשיך עוד קצת לעבר המקום הרגיש באמת, שאולי תמיד מסתתר בין השורות: היחס הזה שבין כאן ושם, בין פלסטיניות שחיה בתוך ישראל לבין פלסטיניות שנמחקת ברצועת עזה, או בגדה, או בגלות. זה יחס שאין לי בו תשובה יציבה. אני לא יכולה לדבר על "זהות כפולה", כי הכפילות עצמה אינה סימטרית.
ולא על שבר, כי לפעמים נדמה לי שלא הייתה שלמות מעולם. מה שיש זה חיכוך תמידי בין מה שאני מסוגלת לראות ובין מה שאני מנועה מלחוות, ובו בזמן גם אחראית כלפיו.
אני לא שם, אבל אני גם לא לא-שם. ואולי יותר מכל: אני קרובה מדי כדי לשתוק, ורחוקה מדי כדי לדבר בשם.

במובן הזה, הכתיבה שלי, בין אם היא שירה, שיחה, או עריכה, לא מתפקדת כגשר. היא גם לא ניסיון לאחד או לגשר על הפער. אלא שהות בתוך הפער עצמו.

אני חשה את החוויה הפלסטינית לא כיחידת זהות אחת אלא כרצף כאב מרובד, שמציף אותי בדרכים שונות: דרך השפה, הגוף, מבטים, שתיקות.
לעיתים, דווקא הקרבה "המבנית" שלי לישראליות מחריפה את הראייה ואת הסבל - משום שאני יודעת לקרוא היטב גם את ההכחשה. וכך, לא פעם אני חשה תלושה: מהזעקה ומהשתיקה גם יחד. ובכל זאת, דווקא המקום התלוש הזה, הלא-פתור, הפך להיות הקרקע שממנה אני כותבת.

אולי זה מה שמעניק לאמנות כוח דווקא ברגעים כאלה: לא ההצבעה על עמדה יציבה, אלא היכולת להישאר נוכחת בתוך המרחב הסדוק, הרועד, הלא-ודאי. ולנשום שם. לנוכח הרגע הזה, האם אתה רואה באמנות מרחב שבו אפשר לשאת פיצול, סתירה וחוסר שייכות, מבלי לבקש לאחות אותם או שגם היא, כמו הגוף, רק עדה לשבר, אך לא יכולה לחרוג ממנו?

ר.ר:אני מרגיש שאכן, שנינו גיששנו לאורך השיחה סביב מצבים של פיצולים וסתירות, וגם אם לא ״חוסר שייכות״, הרי שבוודאי ביקורת וספקנות ביחס לצורות פוזיטיביסטיות של שייכות.

מהדהד לי המונח ״עדות לשבר״ שהשתמשת בו; השבר והמשבר, רצח העם והרעב בעזה, וההתפוררות המוסרית בישראל מתמשכים ומחמירים בעודנו מנהלים את הדיאלוג הזה, ולכן אמנות שמתייחסת לכך תוך כדי האירועים התזזיתיים מוותרת מרצון על הטענה ליציבות, לדיוק, ל״פרספקטיבה היסטורית״; היא מהווה מעין עדות עוויתית, שהמשמעויות שלה משתנות בעודה נוצרת. ישנם דימויים ששרידותם היא גם תיעוד של השתנות. הדימוי היחיד ששב בשני פרקי הסדרה הוא דימוי מופשט של מנהרה באזור הלב, אבל הקיום התת קרקעי בעזה, הן של החמאס והן של החטופים, אינו אותו קיום. אבל לעתים הכוח נובע דווקא משום שמשמעות הדימוי משתנה לגמרי. אני רוצה להזכיר בהקשר זה סדרת ציורים של אמנית אחרת שמגיבה על האירועים בהווה מתמשך: האמנית הצעירה, שהייתה תלמידה שלי, טל חגי.

[16] Tal Hagi, Market in Rafah, 2024, oil on canvas, 120X80 cm

[17]
טל חגי,*שוק ברפיח*, 2024, שמן על בד, 80X120 ס"מ
באדיבות האמנית

המבט שלה מופנה אל המלחמה בעזה מאז השבעה באוקטובר, והיא עושה זאת דרך עיבוד ציורי לצילומים מהמדיה החברתית ומאתרי החדשות: מחיילי צה״ל העוטים לבני נשים פלסטיניות, דרך רגעים חדשותיים כמו השבת חטופים, וכלה בדימויי הסבל הפלסטיני. זהו ציור מתעתע משום שהוא נטוע עמוק במסורת הציור, יצירת היופי וסוגות קלאסיות: ציורי נוף, דומם, דיוקן, ציור היסטורי, ובכולם מהדהד הכפל החווייתי שבין הנטייה לראות בציור מעשה אסתטי, רפלקטיבי, יציב, לבין העובדה שהמציאות המשתנה משנה גם אותם. כך, ציורים שטל חגי יצרה בחודשי ההפצצות הראשונים על הערים הפלסטיניות, של סחר במזון, שיירות פליטים או בניינים הרוסים, נראים כיום כמעט נוסטלגיים, משום שהעיר, רפיח למשל, עדיין שם. הארכאיזם הזה מוסיף עוד מימד של טראגיות לציור: הוא מעורר רצון כמעט פיזי לעצור את המציאות אז, ברגע שחלף, שהיה מבעית ללא ספק, אבל עדיין מבעית פחות ממה שבא מייד אחר כך, עדיין מאפשר שיקום. במובן זה יש מימד כמעט פרפורמטיבי, ביצירת הדימויים הדוממים, ובהדרגה אני חש יותר ויותר שמה שמובן על פי רוב כחולשה (״אין ריחוק מספיק״) יכול להיות איכות חיונית. ככל שרצח העם, ההרס, הרעב, והטרנספורמציה של ישראל-פלסטין נמשכת, אולי אחפש את האפשרות לייצר את הפרק השלישי בקעקועי מלחמת עזה.

[18] Roee Rosen, Burning Book, 2024

[19]

רועי רוזן,ספר בוער2024 ,
באדיבות האמן

[20] Roee Rosen, Burning IV, 2024

[21]

רועי רוזן,עירוי בוער2024 ,
באדיבות האמן

- Naomi Klein, “How Israel Made Trauma a Weapon of War,” The Guardian, 5 October, 2024, 1. -https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2024/oct/05/israel-gaza
[22] october-7-memorials

Source URL: http://tohumagazine.server288.com/he/article/%D7%92%D7%95%D7%A3-%D7%93%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%99-%D7%95%D7%A9%D7%91%D7%A8-%D7%A2%D7%9C-%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%96%D7%9E%D7%9F-%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%A1%D7%94

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%20Crying%20Skulls%20I%20Forked%20Tongues%202025.jpg
[2] http://tohumagazine.server288.com/he/file/low-11-total-victory-hebrew-2024-2jpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2011%20Total%20Victory%20Hebrew%202024%202.jpg
[4] http://tohumagazine.server288.com/he/file/low-08-military-historical-poem-hebrew-2024jpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2008%20Military%20Historical%20Poem%20Hebrew%202024.jpg
[6] http://tohumagazine.server288.com/he/file/low-help-coming-hebrew-2025jpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%20Help%20is%20Coming%20Hebrew%202025.jpg
[8] http://tohumagazine.server288.com/he/file/low-06-safe-zone-hebrewjpg
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2006%20safe%20Zone%20Hebrew.jpg
[10] http://tohumagazine.server288.com/he/file/roee-rosen-field-yemen-2024
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2001%20Field%20of%20Yemen%202024.jpg

[12] http://tohumagazine.server288.com/he/file/roee-rosen-landscape-bed-2024
[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2016%20Landscape%20with%20a%20bed%202024.jpg
[14] http://tohumagazine.server288.com/he/file/roee-rosen-listening-2024
[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2015%20Listening%202024.jpg
[16] http://tohumagazine.server288.com/he/file/tal-hagi-market-rafah-2024-oil-canvas-120x80-cm-0
[17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Tal%20Hagi%2C%20Market%20in%20Rafah%2C%202024%2C%20oil%20on%20canvas%2C%20120X80%20cm_2.jpg
[18] http://tohumagazine.server288.com/he/file/roee-rosen-burning-book-2024
[19] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2010%20Burning%20Book%202024.jpg
[20] http://tohumagazine.server288.com/he/file/roee-rosen-burning-iv-2024
[21] https://tohumagazine.com/sites/default/files/low%2009%20Burning%20IV%202024.jpg
[22] Naomi%20Klein,%20“How%20Israel%20Made%20Trauma%20a%20Weapon%20of%20War,”%2-0The%20Guardian,%205%20October,%202024,%20https://www.theguardian.com/us-news/ng interactive/2024/oct/05/israel-gaza-october-7-memorials